

Hommage a Hummel

Zdroj: .týždeň

Servis: Hudba

Dátum: 2010/02/08

Autor: ANDREJ ŠUBA

Riaditeľ Francúzskeho inštitútu v Bratislave, dirigent Didier Talpain znovuobjavuje so súborom Solamente naturali diela bratislavského rodáka Johanna Nepomuka Hummela. Po nahrávke sakrálnych diel pripravil v **SND operu** Mathilde de Guise.

.klavírny virtuóz, skladateľ a dirigent Hummel (1778 - 1837) patril medzi najobdivovanejších umelcov svojej doby. Bol v bezprostrednom kontakte s trojicou veľkých viedenských klasikov (Haydn, Mozart, Beethoven), no jeho brilantnú hudbu obdivovali aj romantici. Ovplyvnil Chopina, istý čas sa u neho pokúšal študovať Robert Schumann. Napriek tomu, že Hummelova rodina odišla v roku 1786 do Viedne (aby sa zázračné dieťa mohlo stať Mozartovým žiakom), umelec sa do Bratislavy ešte trikrát vrátil. Naposledy v roku 1834, kedy koncertoval v salóne výrobcu klavírov Carla Schmidta. Hummelov odkaz pretrvával v meste i vďaka aktivitám Cirkevného-hudobného spolku aj na sklonku 19. storočia, istý čas sa v historiografii, azda nadnesene, hovorilo o „hummelovskom kulte“. Jedným z výsledkov bolo v roku 1937 založenie múzea v dome na Klobočnickej ulici, kde Hummelovi rodičia bývali. Hudba sa však celosvetovo stávala predovšetkým historickou hodnotou, postupné znovuobjavovanie Hummelovho diela nahrávacím priemyslom a na koncertných pódiiach prišlo až koncom 50. rokov 20. storočia.

.diplomat s taktovkou

Napriek tomu, že povedomie o Hummelovom diele na Slovensku existovalo kontinuálne, intenzívnejšiemu záujmu bránila aj skutočnosť, že skladateľ nezapadal do akcentovaného konceptu národnej hudby. V súčasnosti existuje v Bratislave medzinárodná klavírna súťaž a niekoľko rokov i festival, ktoré nesú Hummelovo meno. Do dejín hummelovskej recepcie však v posledných rokoch výrazne vstúpil Francúz. Pri príležitosti Korunovačných slávností v roku 2007 sa podarilo Didierovi Talpainovi poskladať spolu s huslistom Milošom Valentom a jeho hudobníkmi zo Solamente naturali veľký orchester, ktorý spolu so zborom Chorus Alea naštudoval Hummelovo Te Deum a slávnostnú omšu z roku 1806. Nahrávka, ktorú nedávno vyšla v PAVIAN records, je svetovou premiérou diel na dobových nástrojoch. Skúsenosť s týmto obsadením bola dobrým východiskom pre niekoľko predvedení **opery** Mathilde de Guise, ktoré hudobníci absolvovali v roku 2008 vo Francúzsku. „V Chantilly sme spievali v nádhерnej starej koncertnej sále, pôvodne postavenej na predvádzanie drezúry koní. Mala neskutočnú atmosféru,“ spomína na koncerty sopranistka Eva Šušková. Kým Hummelova inštrumentálna tvorba je na pódiiach pomerne etablovaná, vokálne diela, najmä svetské, sú stále skôr neznáme. „Existuje približne dvadsať veľkých opier, ktoré na svetových scénach neustále rotujú. No je ich o mnoho viac, ktoré majú nepopierateľné kvality a môžu byť pre publikum príťažlivé, tak prečo ich občas neviest?“ hovorí o motivácii naštudovať Hummelovu **operu** riaditeľ Francúzskeho inštitútu, ktorý málo známe diela vyhľadáva. Mathilde de Guise sa na pódium **Opéry SND** dostala krátko po Talpainovom koncerte so Solamente naturali v rámci Bratislavských hudobných slávností. Aj tu zazneli dramaturgické rarity. Napríklad Hummelova kantáta, ktorá vznikla pri príležitosti Napoleonovej svadby či pôsobivé oratórium Prechod cez Červené more.

.mathilde de Guise

Dej **opery** Mathilde de Guise, ktorú skladateľ napísal v roku 1810 vo Viedni a prepracoval v roku 1827 vo Weimare, je akoby vystrihnutý zo state o operných klišé vo veselej knižke Petra Gammonda Bluff your way in **opera**. Šľachtic, vojvoda de Guise (PierreYves Pruvot), má krásnu sestru Matildu (Íride Martínez), ktorú chce primerane stavu vydať za poľského kráľa. Ona však (ako inak) miluje iného, bratovho tajomníka Beauforta (Phillipe Do), ktorého zase miluje Barónka (Gabriela Hübnerová). On ju samozrejme tiež miluje (jasné, že Matildu), no obaja si to nechávajú pre seba a tak si striedavo úfajú i zúfajú, aby bolo tri dejstvá o čom spievať. Azda nikoho nepripravím o prekvapivé rozuzlenie: prespievajú sa až k happyendu. Ale čo s tým má Gammond? Citujem: „Po prečítaní zhustenej verzie libreta bude návštevník **opery** taký zmätený, že na obsah aj tak rezignuje. I to je jeden z dôvodov, prečo sa **opery** hrajú v origináli: nezrozumiteľnosť jazyka dovoľuje úplnú koncentráciu na hudbu. Keby sa divák snažil dešifrovať, čo sa v danú chvíľu pred jeho očami odohráva, unikali by mu tie najkrajšie árie.“ A to by bola škoda, pretože v tomto prípade bola Hummelova hudba v porovnaní s dejom nepomerne zaujímavejšia. Aj preto text, prednášaný Františkom Kovárom, ktorý mal pri koncertnom predvedení suplovať recitatívy, posúvajúce a objasňujúce dej, pôsobil svojou literárnosťou na koncerte často zdržujúco. Škoda, že

príšerne suchá, nevhodná akustika v **SND**, pripomínajúca okresný kulturák, značne skreslila zvuk orchestra. Pretože Solamente pod vedením Didiera Talpaina a koncertného majstra Miloša Valenta podali brilantný, dynamický výkon (pre mňa asi najsilnejší zážitok večera) - vrátane hráčov na dobových dychových nástrojoch, pri ktorých sa pár nepresností v ladení vzhľadom na náročnosť hry vždy vyskytne. Bohužiaľ z miesta, kde som sedel, znela hudba akoby si všetci hudobníci nasadili sordiny (dusítka) a keď zbor (mohol byť pokojne obsadený komornejšie) a sólisti zaspievali forte, zvuk orchestra doslova zhasol. Komornejší priestor s väčším dozvukom by pomohol aj hlavnej predstaviteľke, ktorej hlas najmä v ansámblach často zanikal. No v sólových áriách kostarická diva jednoznačne ukázala, že aj s menším hlasom možno pri dobrej technike robiť veľké veci. Medzi najkrajšie okamihy diela patrila jej romanca *L'ombrosa notte*, vien (*Prídite tiene noci*). Hummel majstrovsky ovláda orchester, určité momenty v predohre k 2. dejstvu by sa pokojne dali pomýliť s niektorou z Mozartových symfónií. Rovnako brilantne pôsobilo dueto vedľajších postáv, Claudiny a Valentína (*Tuo amor sol pre me*), v ktorom sa zaskveli tenorista Ondrej Šaling a Eva Šušková. Skladateľ, skutočne silný vo vokálnych ansámblach, dokáže tiež invenčne štylizovať. Na jednom mieste zaznieva temne a majestátne znejúca kombinácia troch violončiel a kontrabasu. Táto zostava má podobný zvuk ako súbor historických sláčikových nástrojov (violy da gamba), ktoré sa v čase, keď sa dej odohráva, používali. Samozrejme postavy z ľudu, Claudine ani Valentin, nie sú z dramatického hľadiska plastickými a presvedčivými ako Figaro a Zuzanka, Vojvoda rovnako nie je Almavivom či Donom Giovannim. Hummelova hudba je v podstate nekonfliktná štylizovaná „aristokratická“ kratochvíľa, v ktorej skladateľ dokáže pôsobivo narábať s dobovými opernými konvenciami. **Opera** *Mathilde de Guise* v Bratislave ukázala, že v porovnaní s oficiálnymi inštitúciami, dokáže na prostriedky i organizačnú bázu nepomerne skromnejšia slovenská scéna starej hudby vytvoriť orchester, schopný interpretovať väčšie vokálnoinštrumentálne diela s kvalitou a hlavne nasadením, ktoré by mali byť pre hudobníkov s fixným platom inšpiráciou i poučením. Plná sála potvrdila, že v Bratislave záujem o takéto exkluzívne výlety do menej známej hudobnej minulosti určite je. A hoci Hummel, rovnako ako Franz Liszt asi bohužiaľ nebol slovenským skladateľom (akademikom na ozrejmenie), aj pre svoje väzby s územím dnešného Slovenska môže byť cieľom podobných prekračovanií repertoárových stereotypov častejšie.

J. N. Hummel: *Mathilde de Guise*, I. Martínez, P. Yves-Pruvot, Ph. Do, G. Hübnerová, O. Šaling, E. Šušková a d'., *Solamente naturali*, zbor **Opery SND**, dirigent Didier Talpain, 24. 1. 2010.

V Bratislave je o exkluzívne výlety do menej známej hudobnej minulosti určite záujem.

Foto popis | Hummel patrí k Bratislave.

Foto autor | .foto Boris Németh

O autorovi | Autor je muzikológ a hudobný publicista